

Målnummer:	Ö130-07	Avdelning:	1
Domsnummer:			
Avgörandedatum:	2008-08-26		
Rubrik:	Resningsärende. I ärendet uppkommer frågor a) om resningsansökningen kan tas upp till prövning utan hinder av att en tidigare resningsansökan avseende samma dom har avslagits; i det nya ärendet påstår sökanden att den rättstillämpning som ligger till grund för domen uppenbart strider mot lag i ett hänseende som han åberopat även i det första ärendet, b) om riskfyllda affärstransaktioner kan utgöra avhändande av egendom enligt straffbestämmelsen om oredlighet mot borgenärer, och c) om förutsättningarna för att Högsta domstolen skall kunna omedelbart ändra en brottmålsdom, när resning beviljas till den tilltalades förmån därför att den rättstillämpning som ligger till grund för domen uppenbart strider mot lag.		
Lagrum:	<ul style="list-style-type: none"> • 1 kap. 1 § och 11 kap. 1 § brottsbalken (1962:700) • 58 kap. 2 § och 7 § rättegångsbalken (1942:740) • 11 kap. 2 § brottsbalken (1962:700) i dess lydelse före den 1 juli 2005		
Rättsfall:	NJA 1986 s. 666		

REFERAT

Allmän åklagare väckte åtal vid Stockholms tingsrätt mot bl.a. P.M. för bl.a. grov oredlighet mot borgenärer med följande gärningsbeskrivningar.

1. Grov oredlighet mot borgenärer. P.M., T.S. och H.C. har som ställföreträdare, formella eller faktiska, för Kulla-Bjäre Fastighets och Konsult AB, 556292-4083, och Östra Karups Fastighets AB, 556113-9584, båda bolagen med säte i Stockholm, tillsammans och i samråd under tiden från och med april 1992, samt beträffande H.C. från september 1992, till och med september 1993, då bolagen varit på obestånd eller påtaglig fara förelegat för att bolagen skulle komma på obestånd, genom gåva eller gåvoliknande åtgärd avhänt bolagen egendom av betydande värde. I vart fall har bolagen genom avhändandet kommit på obestånd eller har påtaglig fara härför uppkommit. - Det görs gällande att under angiven tid har bolagen, genom gåva eller gåvoliknande åtgärd, avhänts hyresintäkter och räntebidrag på i vart fall 1 000 000 kronor avseende Kulla-Bjäre Fastighets och Konsult AB och på i vart fall 1 480 000 kronor avseende Östra Karups Fastighets AB. - För det fall endera av P.M., T.S. och H.C. inte varit att bedöma som gärningsman görs det i andra hand gällande att de främjat gärningarna genom att företräda bolagen och agera för bolagens räkning samt därvid ombesörja att ifrågavarande egendom inte kommit bolagen tillgodo. - Gärningarna är med hänsyn till att de skett systematiskt under en längre tid och avsett mycket betydande belopp att bedöma som grova. - Lagrum: 11 kap. 2 § BrB.

2. Grov oredlighet mot borgenärer. P.M., T.S. och H.C. har som ställföreträdare, formella eller faktiska, för Fastighets AB Bondegatan, 556175-3608, med säte i Stockholm, tillsammans och i samråd under tiden från och med mars 1992, beträffande H.C. från och med oktober 1992, till och med juni 1993 då bolaget varit på obestånd eller påtaglig fara förelegat för att bolaget skulle komma på obestånd, genom gåva eller gåvoliknande åtgärd avhänt bolaget egendom av betydande värde. I vart fall har bolaget genom

avhändandet kommit på obestånd eller har fara härför uppkommit - Det görs gällande att under angiven tid har, genom gåva eller gåvoliknande åtgärd, Fastighets AB Bondegatan avhänts hyresintäkter och räntebidrag på i vart fall 3 100 000 kronor. - För det fall endera av P.M, T.S. och H.C. inte varit att bedöma som gärningsman görs det i andra hand gällande att de främjat gärningen genom att företräda bolaget och agera för dess räkning och därvid tillse att hyresintäkter och räntebidrag i stor omfattning vederlagsfritt avhänts bolaget. - Gärningen är med hänsyn till att den skett systematiskt under en längre tid samt avsett ett mycket betydande belopp, att bedöma som grov. Lagrum: 11 kap. 2 § BrB.

3. Grov oredlighet mot borgenärer. P.M., T.S., B.Q. och H.C. har som ställföreträdare, formella eller faktiska, för Väsbygården AB, 556093-4993, med säte i Stockholm, tillsammans och i samråd under tiden november 1991, beträffande H.C. från och med oktober 1992, till och med maj 1993, då bolaget varit på obestånd eller påtaglig fara förelegat för att bolaget skulle komma på obestånd, genom gåva eller liknande åtgärd avhänt bolaget egendom av betydande värde. I vart fall har bolaget genom avhändandet kommit på obestånd eller har påtaglig fara härför uppkommit. - Det görs gällande att under angiven tid har, genom gåva eller gåvoliknande åtgärd, Väsbygården AB avhänts hyresintäkter på i vart fall 680 000 kronor. - För det fall endera av P.M., T.S., B.Q. och H.C. inte varit att bedöma som gärningsman görs det i andra hand gällande att de främjat gärningen genom att företräda bolaget och agera för dess räkning och därvid tillse att bolaget avhänts ifrågavarande egendom. - Gärningen är med hänsyn till att den skett systematiskt under en längre tid samt avsett ett mycket betydande belopp att bedöma som grov. Lagrum: 11 kap. 2 § BrB.

P.M. gjorde olika invändningar mot åtalet. I sista hand yrkade han att åtalet skulle ogillas efter prövning i sak.

Till utveckling av sin talan anförde åklagaren bl.a. följande.

De tilltalade har haft en brottsplan som har gått ut på att utnyttja den situation som rådde på fastighetsmarknaden i landet vid den tiden. En lång rad fastighetsbolag kom på obestånd när hyresintäkterna inte ens räckte till att betala kapitalkostnaderna som bolagen hade. Många fastighetsägare önskade inte annat än att bli av med sina bolag, vilket gärningsmännen utnyttjade genom att förvärva de aktuella bolagen billigt. För planens genomförande har krävts att fastigheterna har gett hyresintäkter, dvs. att det har funnits hyresgäster i dessa. Dessutom har omfattande räntebidrag betalats ut till fastighetsbolagen som gärningsmännen har tagit hand om. För att det skulle vara någon poäng med att ta över bolagen har kostnaderna i dessa måst reduceras, vilket också har skett. Så fort som man tagit över bolagen har man slutat att betala amorteringar och räntor till bankerna. Den brottsliga verksamheten har varit mer lönsam ju längre tid man har kunnat ta hand om hyresintäkterna. Därför har man velat undvika att fastigheterna har ställts under tvångsförvaltning. Av det skälet har vatten- och elräkningar betalats. Vidare har man velat hindra borgenärerna, dvs. i första hand bankerna, att komma åt fastigheterna. Detta har man gjort genom att överlåta fastigheter och bolag, inleda processer mot bankerna och genomföra täta byten av styrelser. På så sätt har den tid förlängts under vilken man har haft kontroll över hyrorna, dvs. pengaflödet. - För att brott av påstått slag skall föreligga måste överskotten i bolagen lämnas dessa. Det har skett genom gåvor, vilket har varit avsikten hela tiden. Pengarna skulle alltså inte användas för bolagens bästa utan för annans räkning. Skillnaden mellan de hyresintäkter som kommit in och de kostnader som har betalats är de belopp som bolagen har plundrats på. Bolagen har så småningom försatts i konkurs. Genomgående har då bokföring saknats. Några bokslut har inte upprättats det senaste året. Revisor har inte funnits i något av bolagen.

P.M. förnekade att det hade funnits en brottsplan. Han gjorde gällande bl.a. att intäkter från fastighetsbolagen hade investerats för bolagens räkning i ett hotellprojekt i Jurmala i Lettland och att detta projekt hade gått om intet sedan en av huvudpersonerna i Lettland hade mördats.

Åklagaren förklarade att åklagarmyndigheten inte hade funnit skäl att utreda de tilltalades uppgifter om investeringar i Baltikum. Åklagarens uppfattning var nämligen att hyresmedlen hade avhänts fastighetsbolagen när pengarna hade lämnat dessa genom att de hade styrts bort från fastighetsbolagen och att brotten då var fullbordade. Om dessa pengar därefter hade använts i Baltikum eller någon annanstans saknade betydelse. De hade ju inte använts för bolagens räkning och avsikten hade aldrig varit att pengarna skulle komma fastighetsbolagen till godo.

I deldom den 15 april 2003 fann tingsrätten styrkt att det ur fastighetsbolagen under den tid åtalet gällde hade försvunnit åtminstone de belopp som åklagaren påstått. Vidare fann tingsrätten styrkt att fastighetsbolagen genom att de avhänts hyresintäkter och räntebidrag hade kommit på obestånd senast vid de tidpunkter som åklagaren hade påstått. När det gällde dessa transaktioner fann tingsrätten genom en vittnesutsaga styrkt att stora belopp genom P.M:s och en medtilltalads försorg förts till Lettland. Att detta gällt alla de pengar som försvunnit ur fastighetsbolagen framgick emellertid inte. Ingenting av tyngd hade heller framkommit som tytt på att avsikten verkligen varit att pengarna, om verksamheten i Lettland gett överskott, skulle föras tillbaka till fastighetsbolagen och användas i dessas verksamhet.

Tingsrätten anförde vidare:

Lettland återvann sin frihet den 21 augusti 1991. Av de uppgifter som P.M. lämnat i målet framgår att det ryska inflytandet därefter fortfarande var starkt och förhållandena i landet osäkra. Normala betalningsvägar via banker och andra kreditinstitut fungerade inte. Inskrivning av äganderätt till fast egendom kunde inte ske. Utlänningars möjligheter att hävda sin rätt var kraftigt inskränkta. Att under sådana förhållanden investera stora belopp i landet var utomordentligt riskfyllt, vilket inte minst det förhållandet visar att enligt P.M. investeringarna gick förlorade på sommaren 1992. Det måste ha varit så gott som uteslutet för en svensk borgenär att få betalt för en fordring. Rådigheten över de belopp som härrört från fastighetsbolagen måste därför anses ha gått definitivt förlorad när pengarna förts till Lettland.

- - -

De belopp som åtalet avser har avhänts fastighetsbolagen när de har betalats till annan mottagare respektive när de tagits ut ur fastighetsbolagen. Eftersom detta skett vederlagsfritt har fråga varit om gåvor eller gåvoliknande transaktioner.

Tingsrätten dömde P.M. för grov oredlighet mot borgenärer enligt 11 kap. 2 § BrB, bokföringsbrott enligt 11 kap. 5 § BrB samt medhjälp till bokföringsbrott enligt 11 kap. 5 § och 23 kap. 4 § BrB till villkorlig dom.

P.M. överklagade i Svea hovrätt och yrkade i första hand att hovrätten skulle ogilla åtalet mot honom. Även åklagaren överklagade och yrkade att hovrätten skulle döma P.M. till fängelse.

Hovrätten fann i dom den 15 december 2004 att P.M. under de tider som åtalet omfattade varit faktisk företrädare för fastighetsbolagen, att det från fastighetsbolagen under den tid åtalet omfattade hade tagits ut de belopp - utom såvitt avsåg en mindre del - som åklagaren gjort gällande, att det framkallats en allvarlig fara för att bolagen skulle komma på obestånd när bolagen fråntogs rätten att disponera över huvuddelen av sina intäkter samt att P.M. måste ha insett att bolagen skulle komma på obestånd inom en snar

framtid, om de fråntogs möjligheten att förfoga över sina intäkter och inga ytterligare medel tillsköts.

Under rubriken Avhändandet anförde hovrätten härefter följande.

P.M. har också i hovrätten gjort gällande att något brottsligt avhändande i lagens mening inte har skett utan att fastighetsbolagens pengar investerats i projektet i Lettland och att avsikten varit att sedan projektet färdigställts och refinansieringen i den baltiska banken var klar de investerade medlen snarast skulle återföras till fastighetsbolagen.

Genom den bevisning som lagts fram i hovrätten i nu aktuellt hänseende, särskilt uppspelningen av förhöret vid tingsrätten med N.B. i förening med förhöret i hovrätten med P.O. anser hovrätten - i brist på motbevisning från åklagarens sida - att P.M:s uppgift om hur investeringarna i hotellprojektet i Jurmala gått till och vilka belopp som investerats får godtas.

Såsom anförts inledningsvis i domskälen är det i och för sig inte kriminellt att göra en dålig affär men det kan vara det, om affären är ekonomiskt oförsvarlig. Om ett bolag är solvent och kan betala sina skulder i den ordning de förfaller till betalning är det i och för sig inget som hindrar att bolagens medel investeras även i relativt riskfyllda projekt. Inte ens om bolaget därefter skulle försättas i konkurs som en följd av den riskfyllda investeringen behöver förfarandet vara att betrakta som brottsligt. Det är däremot fallet om ett bolag gör vidlyftiga investeringar i ett skede då bolaget i praktiken är på obestånd eller påtaglig fara härför föreligger eller det kan befaras att bolaget genom investeringen försätts på obestånd eller det uppstår en påtaglig fara för att det skall komma på obestånd.

P.M. har själv vidgått att hotellprojektet i Jurmala var mycket riskfyllt men att den beräknade avkastningen av projektet bedömdes som extremt hög. Detta framstår för hovrätten som en riktig och rimlig beskrivning av projektets karaktär. Det var fråga om en inte helt obetydlig investering i ett land där den politiska situationen ännu var mycket osäker och oklar efter landets självständighet. Vad som framkommit om den ekonomiska infrastrukturen vid den aktuella tidpunkten ger vid handen att den inte var särskilt utbyggd utan att det rörde sig om en kontantekonomi med bl.a. ett dåligt utvecklat kreditväsende. Det synes för övrigt inte som om de svenska investerarna haft någon närmare kännedom om förutsättningarna att driva projekt i Lettland. Vad som däremot stått klart var att någon refinansiering inte skulle kunna bli aktuell förrän projektet färdigställts. Dessutom måste det ha stått klart att någon vinst inte skulle kunna genereras på ett bra tag därefter.

Fastighetsbolagens hyresintäkter och räntebidrag, dvs. i praktiken samtliga intäkter i bolagen, har alltså, med undantag för det som användes för att betala nödvändiga driftskostnader, investerats i ett ytterst riskfyllt projekt i Lettland. Genom att i de svåra ekonomiska lägen som de olika fastighetsbolagen befann sig i vid tiden för investeringarna förfara på detta sätt är det uppenbart att fastighetsbolagens ordinarie fordringsägares utsikter till betalning minskades drastiskt eller i princip uteslöts. Vid sådant förhållande är det enligt hovrättens mening fråga om ett brottsligt avhändande i BrB:s mening.

Avhändandet är fullbordat när intäkterna i respektive fastighetsbolag har styrts över till något av förvaltningsbolagen, företrädesvis Ekfast, med avsikten att de skall investeras i hotellprojektet i Jurmala.

Hovrätten uttalade också att den ansåg att det kunde hållas för visst att P.M. insett att bolagen genom hans handlande avhänts medel av betydande värde.

Hovrätten ändrade tingsrättens dom på så sätt att hovrätten ogillade åtalen för medhjälp till bokföringsbrott och bokföringsbrott samt bestämde påföljden till fängelse tio månader.

Efter överklagande fann HD den 18 september 2006 inte skäl att meddela prövningstillstånd. Hovrättens dom stod därmed fast.

Genom beslut den 6 november 2006 avslog HD en resningsansökan och klagan över domvilla av P.M.

Högsta domstolen

P.M. ansökte på nytt om resning och yrkade att HD skulle i första hand ogilla åtalen mot honom för grov oredlighet mot borgenärer eller i andra hand visa målet åter till tingsrätten eller hovrätten. Han klagade också över domvilla med samma yrkanden.

Riksåklagaren motsatte sig att resning beviljades och att domen undanröjdes på grund av domvilla.

HD inhämtade yttrande från hovrätten.

Ärendet avgjordes efter föredragning.

Föredraganden, rev.sekr. Anna Flodin, föreslog i betänkande att HD skulle meddela följande beslut.

Skäl

P.M. är av Svea hovrätt dömd för grov oredlighet mot borgenärer i enlighet med 11 kap. 1-2 §§ BrB. Enligt hovrättens lagakraftvunna dom har han genom gåva eller gåvoliknande åtgärd avhänt fyra fastighetsbolag intäkter i form av hyresintäkter och räntebidrag till ett belopp om 6 260 000 kr.

P.M. hade i målet bl.a. gjort gällande att något brottsligt avhändande inte hade skett eftersom bolagens medel hade investerats i ett hotellprojekt i Lettland för bolagens räkning i avsikt att dessa skulle återföras till bolagen. Enligt åklagaren i målet var emellertid brotten fullbordade redan när medlen styrdes bort från bolagen till andra bolag (förvaltningsbolagen). De har därefter inte använts för fastighetsbolagens räkning.

I hovrättens dom framgår bl.a. följande under rubriken Avhändandet.

"Fastighetsbolagens hyresintäkter och räntebidrag, dvs. i praktiken samtliga intäkter i bolagen, har alltså, med undantag för det som användes för att betala nödvändiga driftskostnader, investerats i ett ytterst riskfyllt projekt i Lettland. Genom att i de svåra ekonomiska lägen som de olika fastighetsbolagen befann sig i vid tiden för investeringarna förfara på detta sätt är det uppenbart att fastighetsbolagens ordinarie fordringsägares utsikter till betalning minskades drastiskt eller i princip uteslöts. Vid sådant förhållande är det enligt hovrättens mening fråga om ett brottsligt avhändande i BrB:s mening.

Avhändandet är fullbordat när intäkterna i respektive fastighetsbolag har styrts över till något av förvaltningsbolagen, företrädesvis Ekfast, med avsikten att de skall investeras i hotellprojektet i Jurmala."

P.M. har i ärendet bl.a. gjort gällande att hovrättens rättstillämpning uppenbart strider mot lag eftersom hovrätten ansåg att medlen använts för bolagens räkning. Enligt hans uppfattning innebär hovrättens dom att rekvisitet om avhändande inte var uppfyllt i målet. Om förfarandet är brottsligt torde hovrätten istället ha avsett sådant äventyrligt företag som är straffbelagt såsom vårdslöshet mot borgenärer enligt 11 kap. 3 § BrB. Ett sådant brott skulle vara preskriberat.

Av 59 kap. 2 § 5 RB framgår att sedan dom i brottmål vunnit laga kraft får resning beviljas till förmån för den tilltalade om den rättstillämpning som legat

till grund för domen uppenbart strider mot lag. Denna resningsgrund är tillämplig om rättstillämpningen innefattar ett uppenbart förbiseende eller misstag samt om den klart och oemotsägligt framstår som oriktig (NJA II 1940 s. 172).

Om gäldenärsbolagens medel använts för bolagens verksamhet torde det inte vara fråga om ett sådant avhändande av medlen som erfordras för ansvar enligt 11 kap. 1 § BrB. Om bolagen alltjämt förfogar och disponerar över dessa kan dessa inte genom gåva eller någon annan liknande åtgärd ha avhänkts bolagen. Om hovrätten ansett att det var bolagens medel som investerades aktualiseras frågan om den rättstillämpning som legat till grund för domen uppenbart strider mot lag.

Av hovrättens domskäl framgår inte klart huruvida hovrätten ansåg att investeringarna i Lettland hade skett för bolagens räkning eller inte. Även om hovrättens resonemang är något oklart kan emellertid inte den slutsatsen dras att investeringarna enligt hovrättens mening har gjorts i bolagens intresse. Hovrätten synes istället ha haft uppfattningen att bolagen avhänkts medlen redan då dessa styrdes bort från bolagen. Hovrätten har således av allt att döma ansett att det förfarandet är att jämställa med en gåva eller gåvoliknande åtgärd.

I det yttrande som HD har inhämtat från hovrätten uttalas bl.a. följande. Även om det kunde ha uttrycks tydligare framgår av de ovan citerade styckena i domen dels att P.M. som företrädare för fastighetsbolagen har fört över betydande belopp från dessa till förvaltningsbolagen, som han också är företrädare för, i avsikt att investera pengarna i Lettland, dels att det härigenom i vart fall framkallats en påtaglig fara för att fastighetsbolagen skulle komma på obestånd. Som vidare framgår är avhändandet fullbordat när pengarna kommit förvaltningsbolagen tillgodo. De medel som investerats i Lettland är alltså inte fastighetsbolagens och har följaktligen inte gjorts för dessas räkning vilket hovrätten inte heller gjort gällande. Av domskälen kan vidare utläsas att hovrätten har ansett att P.M. insett att de åtgärder som han vidtagit fått de konsekvenser för fastighetsbolagen som angetts.

Den uttolkning av domskälen som hovrätten i efterhand har givit uttryck för kan inte anses strida mot vad som får anses framgå av domskälen. Hovrättens rättstillämpning kan vid dessa förhållanden inte anses strida mot lag.

På grund härav, och då P.M. ej heller i övrigt har visat någon omständighet som kan föranleda resning eller som utgör domvilla, skall hans ansökan om resning och klagan över domvilla avslås.

HD:s avgörande

HD, som lämnar P.M:s begäran om muntlig förhandling i ärendet utan bifall, avslår resningsansökningen och klagan över domvilla.

HD (vars beslut efter tre skilda omröstningar avfattades i enlighet med justitierådet Gudmund Toijers votum, vilket vid den andra omröstningen biträdades av justitieråden Leif Thorsson och Severin Blomstrand samt - utom beträffande frågan om målet åter borde prövas av hovrätten - justitierådet Johan Munck) meddelade den 26 augusti 2008 följande beslut.

Skäl

P.M. har av hovrätten dömts för grov oredlighet mot borgenärer enligt 11 kap. 2 § BrB i paragrafens lydelse före den 1 juli 2005 (se numera 11 kap. 1 § tredje stycket).

Ansvar för oredlighet mot borgenärer kan komma i fråga bl.a. för den som i vissa närmare angivna situationer med anknytning till obestånd "förstör eller

genom gåva eller någon annan liknande åtgärd avhänder sig egendom av betydande värde" (11 kap. 1 § första stycket BrB).

Enligt åklagarens gärningspåstående hade bl.a. P.M. som ställföreträdare för fyra fastighetsbolag genom gåva eller gåvoliknande åtgärd avhänt bolagen egendom av betydande värde, när bolagen var eller kom på obestånd eller påtaglig fara förelåg för att så skulle bli fallet. Enligt åklagaren var brotten fullbordade i och med att egendomen styrdes undan från fastighetsbolagen till några förvaltningsbolag som P.M. kontrollerade, eftersom egendomen inte användes för fastighetsbolagens räkning eller med avsikten att några medel skulle återföras till de bolagen.

P.M. invände att egendomen hade investerats i ett hotellprojekt i Lettland och att avsikten varit att investerade medel skulle återföras till fastighetsbolagen så snart projektet färdigställts.

I sin dom angav hovrätten att den godtog P.M:s uppgift om hur investeringarna i hotellprojektet hade gått till. Hovrätten fann dock att fastighetsbolagens intäkter investerats i ett ytterst riskfyllt projekt. Det var, enligt hovrätten, uppenbart att utsikterna för bolagens ordinarie fordringsägare att få betalt minskades drastiskt eller i princip uteslöts som en följd av investeringarna och det förelåg därmed ett brottsligt avhändande. Detta ansågs av hovrätten vara fullbordat, när intäkterna styrts över till förvaltningsbolagen för investering i hotellprojektet.

P.M. har nu gjort gällande bl.a. att hovrättens rättstillämpning uppenbart strider mot lag, eftersom det enligt hans uppfattning inte kan vara fråga om något avhändande, när hovrätten funnit att fastighetsbolagens medel har använts för fastighetsbolagens egen räkning.

Riksåklagaren har anfört att hovrättens domskäl inte är klara när det gäller avhändandet. Enligt riksåklagaren framgår det emellertid med tillräcklig grad av tydlighet att avhändandet med hovrättens synsätt skett genom överföringen av medlen till de förvaltningsbolag som P.M. styr över och inte kopplats till investeringarna i Lettland, som var ett senare led. Därmed skulle det - utom möjligen vid prövning av uppsåtsfrågan - sakna betydelse vad P.M. gjort med egendomen efter det att den styrts undan från fastighetsbolagen.

Även i den resningsansökan som avslogs den 6 november 2006 hävdade P.M. jämte annat att han inte gjort sig skyldig till något brottsligt avhändande. Med hänsyn till att han i förevarande resningsansökan i detta avseende utvecklade sin ståndpunkt på sätt som inte saknar betydelse och åberopat visst ytterligare material är HD oförhindrad att pröva frågan.

Hovrättens rättstillämpning får bedömas med ledning främst av vad som anförs i domskälen. Enligt vad som där sägs under rubriken "Avhändandet" har hovrätten alltså godtagit P.M:s uppgifter om hur investeringarna i hotellprojektet gick till och har därvid inte ifrågasatt uppgiften att P.M:s avsikt var att de investerade medlen snarast skulle återföras till fastighetsbolagen när projektet färdigställts. Uppgifterna har lagts till grund för hovrättens prövning av frågan om ett avhändande skett. Hovrättens domskäl i den delen rör i allt väsentligt de ekonomiska riskerna med projektet. Vad som enligt domskälen utgjorde ett brottsligt avhändande var att fastighetsbolagens intäkter investerats i ett ytterst riskfyllt projekt trots att bolagen befann sig i ett svårt ekonomiskt läge och trots de negativa återverkningar för fastighetsbolagens ordinarie fordringsägare som investeringarna skulle få. Hovrätten har sedan kommit tillbaka till frågan om avhändandet i samband med bedömningen av P.M:s uppsåt och då upprepat att fastighetsbolagen avhänts egendom genom att bolagens intäkter investerats i "det vidlyftiga hotellprojektet".

Hovrätten har således kommit in på frågan vad som var avsett att ske med egendomen sedan den styrts undan från fastighetsbolagen, och rätten har fäst avgörande vikt vid de mycket begränsade möjligheter som ansågs föreligga att

få avkastning på investeringarna eller återföra något av investerade medel. Mot den bakgrunden måste domskälen så förstås att fastighetsbolagens egendom har investerats för dessa bolags räkning och att det således är själva risktagandet som innebär ett avhändande. Om hovrätten hade godtagit åklagarens ståndpunkt, att avsikten redan från början varit att ingen egendom skulle återföras till fastighetsbolagen, saknar de större eller mindre riskerna med projektet betydelse, eftersom ett eventuellt ekonomiskt utbyte av fastighetsbolagens egendom i så fall ändå inte skulle ha kommit de bolagen till godo.

Visserligen har hovrätten vid bedömningen av brottens fullbordan beaktat förvaltningsbolagens roll på så sätt att avhändandet ansetts fullbordat när fastighetsbolagens intäkter styrts över till förvaltningsbolagen för investering i hotellprojektet. Med hänsyn till sammanhanget kan inte i detta läsas in att förvaltningsbolagen tillgodoförts en värdeöverföring för att göra egna investeringar och att det är ett ekonomiskt risktagande av förvaltningsbolagen för egen räkning som avses i domskälen.

Frågan är därmed om det kan föreligga ett avhändande i den mening som avses i straffbestämmelsen om oredlighet mot borgenärer, när gäldenären använder sin egendom till mycket riskfyllda affärstransaktioner men likväl för egen räkning. De förfaranden som anges i bestämmelsen är - förutom förstörelse - avhändande genom gåva eller någon annan liknande åtgärd. Klart är att bestämmelsen tar sikte på förfaranden som typiskt sett framstår som mer klandervärda än andra förmögenhetsförsämrande åtgärder. Främst är det fråga om förfaranden som är omedelbart riktade mot borgenärernas intressen och som syftar till direkt överföring till ett annat rättssubjekt. (Prop. 1985/86:30 s. 24, 35 ff.) Särskilt mot bakgrund av förbudet mot analogisk tillämpning av straffbestämmelser i 1 kap. 1 § BrB finns det inte rättsligt stöd för att betrakta riskfyllda affärstransaktioner som omfattade av den aktuella straffbestämmelsen just på den grunden att de är riskfyllda ens vid höggradigt risktagande (jfr NJA II 1942 s. 497 om rekvisitet "äventyrligt företag" i bestämmelsen om vårdslöshet mot borgenärer, numera 11 kap. 3 § BrB). En annan sak är att den formella juridiska utformningen av en transaktion inte i sig skall ges någon avgörande betydelse vid bedömningen.

De omständigheter som hovrätten i detta fall har utgått från i sina domskäl innefattar inte förstörelse och inte heller något sådant gåvoliknande förfarande som åklagaren har gjort gällande. Domskälen kan inte anses uttrycka någonting annat än att hovrätten sett användningen av fastighetsbolagens egendom som en investering i egentlig bemärkelse, låt vara att investeringen uppfattats som mycket riskfylld och vidlyftig. Hovrätten har godtagit uppgiften att det var för investering i hotellprojektet som egendomen styrdes över till förvaltningsbolagen och har därvid inte ifrågasatt att P.M:s avsikt var att de investerade medlen skulle återföras till fastighetsbolagen.

De nu angivna omständigheterna innefattar i enlighet med vad som framgår av det förut anförda inte något avhändande i den mening som avses i straffbestämmelsen om oredlighet mot borgenärer. Den rättstillämpning som lagts till grund för den fällande domen mot P.M. strider därmed uppenbart mot lag, och hans ansökan om resning skall bifallas med stöd av 58 kap. 2 § 5 RB. Målet bör åter tas upp av hovrätten (58 kap. 7 § samma balk).

Vid den nu gjorda bedömningen saknas det anledning att ta ställning till P.M:s klagan över domvilla.

HD:s avgörande

HD beviljar den sökta resningen och förordnar att målet skall tas upp till ny behandling i hovrätten till den del det avser frågorna om P.M:s ansvar för grov oredlighet mot borgenärer, om hans skyldighet att ersätta staten för försvararkostnader vid tingsrätten och i hovrätten samt om hans rätt till ersättning av allmänna medel för bevisning vid tingsrätten och i hovrätten.

Justitierådet Severin Blomstrand, med vilken justitierådet Leif Thorsson förenade sig, var av skiljaktig mening beträffande frågan om resningsansökan i viss del borde avvisas och anförde:

I sin förra resningsansökan gjorde P.M. gällande att den rättstillämpning som legat till grund för hovrättens dom uppenbart stritt mot lag i den del där hovrätten funnit att fastighetsbolagens medel hade avhänts dessa bolag. I sin nya resningsansökan åberopar P.M. samma grund för resning. Han har emellertid inte anfört eller åberopat någonting som motiverar att HD på nytt prövar frågan. Resningsansökningen bör därför avvisas i denna del (jfr NJA 1986 s. 666 samt Cars, Om resning i rättegångsmål, 1959, s. 248 f.).

Överröstad härutinnan är jag i övrigt ense med majoriteten.

Referenten, justitierådet Per Virdesten var av skiljaktig mening i själva saken och anförde:

I det yttrande som HD har inhämtat från hovrätten citeras följande två stycken i hovrättens dom.

"Fastighetsbolagens hyresintäkter och räntebidrag, dvs. i praktiken samtliga intäkter i bolagen, har alltså, med undantag för det som användes för att betala nödvändiga driftskostnader, investerats i ett ytterst riskfyllt projekt i Lettland. Genom att i de svåra ekonomiska lägen som de olika fastighetsbolagen befann sig i vid tiden för investeringarna förfara på detta sätt är det uppenbart att fastighetsbolagens ordinarie fordringsägares utsikter till betalning minskades drastiskt eller i princip uteslöts. Vid sådant förhållande är det enligt hovrättens mening fråga om ett brottsligt avhändande i BrB:s mening.

Avhändandet är fullbordat när intäkterna i respektive fastighetsbolag har styrts över till något av förvaltningsbolagen, företrädesvis Ekfast, med avsikten att de skall investeras i hotellprojektet i Jurmala."

I hovrättens yttrande uttalas därefter bl.a. följande. "Även om det kunde ha uttryckts tydligare menar vi att det av dessa två stycken framgår dels att P.M. som företrädare för fastighetsbolagen har fört över betydande belopp från dessa till förvaltningsbolagen, som han också är företrädare för, i avsikt att investera pengarna i Lettland dels att det härigenom i vart fall framkallats en påtaglig fara för att fastighetsbolagen skulle komma på obestånd. Som vidare framgår är avhändandet fullbordat när pengarna kommit förvaltningsbolagen tillgodo. De medel som investerats i Lettland är alltså inte fastighetsbolagens och har följaktligen inte gjorts för dessas räkning vilket hovrätten inte heller gjort gällande. Av domskälen kan vidare utläsas att hovrätten har ansett att P.M. insett att de åtgärder som han vidtagit fått de konsekvenser för fastighetsbolagen som angetts ovan."

Hovrättens domskäl måste bedömas vara oklara till sin innebörd. Det framgår inte klart av skälen huruvida hovrätten ansåg att investeringarna i Lettland skett för fastighetsbolagens räkning eller inte. Den redogörelse för innebörden av domskälen som hovrätten redovisat i sitt yttrande kan emellertid inte anses oförenlig med vad som får anses framgå av domskälen. Därmed kan inte den slutsatsen dras att hovrätten i domen menat att investeringarna i Lettland skett för fastighetsbolagens räkning. Avhändandet har alltså varit fullbordat när pengarna kommit förvaltningsbolagen till godo. Hovrättens rättstillämpning kan under sådana förhållanden inte anses strida mot lag.

För den händelse hovrättens domskäl i stället skall förstås så att investeringar i Lettland skett för fastighetsbolagens räkning uppkommer frågan om en investering, t.ex. om den är synnerligen riskfylld, någonsin kan utgöra ett avhändande enligt 11 kap. 1 § BrB. I paragrafen talas om att någon förstör eller genom gåva eller någon annan liknande åtgärd avhänder sig egendom. Uttrycket någon annan liknande åtgärd har inte preciserats närmare i

lagtexten. Inte heller av lagens förarbeten eller praxis framgår den närmare innebörden av uttrycket. Enligt förarbetena kan emellertid åtgärder som är direkt avsedda att skada borgenärernas intresse vara att betrakta som avhändande i paragrafens mening oberoende av hur förfarandet formellt juridiskt har utformats (prop. 1985/86:30 s. 37).

Hovrätten har konstaterat att projektet i Lettland var ytterst riskfyllt och att fastighetsbolagens ordinarie fordringsägares utsikter till betalning minskades drastiskt eller i princip uteslöts. Ett brottsligt avhändande har därmed enligt hovrättens dom skett redan när fastighetsbolagens medel styrts över till något av förvaltningsbolagen. Hovrättens domskäl kan därmed uppfattas som att man inte ansett att det varit fråga om någon investering i egentlig mening utan snarare ett med gåva liknande avhändande. Även om transaktionerna med ett sådant synsätt alltså rent formellt kunnat betraktas som investeringar har de, med hänsyn till att det varit fråga om ett synnerligen riskfyllt projekt, i praktiken utgjort ett brottsligt avhändande som syftat till att skada borgenärernas intressen. Det har därmed funnit grund för hovrätten att döma P.M. för oredlighet mot borgenärer. Även om det inte finns något uttryckligt stöd för att tolka den aktuella straffbestämmelsen på detta sätt måste det ändå anses att det finns ett visst utrymme för en sådan tolkning. En sådan rättstillämpning kan därmed inte anses uppenbart strida mot lag.

Frågan om P.M. gjort sig skyldig till ett brottsligt avhändande var föremål för HD:s prövning både när hovrättens dom överklagades och i P.M:s förra resningsansökan. Den enda omständigheten av väsentlig betydelse i frågan om avhändande som tillkommit i detta ärende är hovrättens yttrande. I det beslut som fattades i anledning av den förra resningsansökningen ansåg HD att P.M. inte hade visat någon omständighet som kunde föranleda resning. Med hänsyn till vad som anförts ovan saknas det skäl att nu göra någon annan bedömning såvitt avser frågan om P.M. gjort sig skyldig till ett brottsligt avhändande.

På grund härav, och då P.M. ej heller i övrigt har visat någon omständighet som kan föranleda resning eller som utgör domvilla, skall hans ansökan om resning och klagan över domvilla avslås.

Överröstad i detta avseende ansluter jag mig i övrigt till majoriteten.

Justitierådet Johan Munck var av skiljaktig mening i frågan om målet åter borde prövas av hovrätten och anförde:

Jag ansluter mig till majoritetens uppfattning att HD är oförhindrad att pröva frågan om den rättstillämpning som lagts till grund för den fällande domen mot P.M. uppenbart strider mot lag och att hans ansökan om resning skall bifallas med stöd av 58 kap. 2 § 5 RB. Fråga uppkommer därefter om målet åter bör tas upp i hovrätten eller om, som P.M. i första hand yrkat, HD skall omedelbart ändra domen.

Förutsättningen för att HD skall kunna omedelbart ändra domen är enligt 58 kap. 7 § första stycket RB att saken är uppenbar. Frågan om saken är uppenbar skall bedömas utifrån de förutsättningar som föreligger sedan resning ansetts böra beviljas och således med utgångspunkt i att det, i enlighet med vad HD funnit, står klart att P.M. inte kan dömas för oredlighet mot borgenärer på grundval av den bevisvärdering som kommit till uttryck i hovrättens dom.

För frågans bedömning är det utan betydelse att de förfaranden som hovrätten har lagt P.M. till last i och för sig torde ha kunnat föranleda ansvar för vårdslöshet mot borgenärer, eftersom sådant ansvar var preskriberat redan vid tidpunkten för delgivningen av stämning i målet. Det är alltså uppenbart att hovrätten med utgångspunkt i sin värdering av bevisningen borde ha frikänt P.M. från ansvar.

Det har förutsatts att möjligheten för HD att omedelbart ändra en dom efter resning skall ha särskild betydelse i fall då resning beviljas på grund av

uppenbart lagstridig rättstillämpning (se NJA II 1943 s. 735) och HD har i praxis ofta utnyttjat denna möjlighet i sådana fall (jfr Welamson, Rättegång VI, 3 uppl. s. 237).

Frågan kompliceras emellertid i detta fall av att hovrättens, för P.M. förmånliga utgångspunkt att de investerade medlen använts för fastighetsbolagens räkning inte vid en bedömning på grundval av handlingarna i målet framstår som alldeles självklar och att man således inte kan bortse från möjligheten att hovrätten på samma sätt som tingsrätten kan komma till en annan uppfattning i denna del vid en förnyad prövning. I den meningen är saken alltså inte uppenbar. Med hänsyn härtill aktualiseras spørsmålet om resningsinstansen, vid sin prövning av om saken är uppenbar i fall då resning beviljas på grund av lagstridig rättstillämpning, skall utgå från den lägre instansens bevisvärdering. Att så inte bör ske för det fall bevisvärderingen utgör en direkt följd av rättstillämpningsfelet förefaller klart. Så förhåller det sig emellertid inte i förevarande fall.

Det angivna spørsmålet torde inte kunna besvaras generellt utan frågan måste lösas beroende på omständigheterna med utgångspunkt i uppenbarhetsregelns funktion och i en bedömning av om en förnyad handläggning vid den domstol som dömt sist är erforderlig för ett tillfredsställande underlag för avgörandet (jfr Welamson i SvJT 1982 s. 178 f.). I detta fall måste man beakta att det är fråga om ett utförligt motiverat ställningstagande av en enhällig hovrätt efter en långvarig huvudförhandling och att åtalet rör förhållanden som nu ligger mer än femton år tillbaka i tiden, något som gör det mindre sannolikt att ett bättre underlag kan föreligga vid en förnyad prövning av målet.

På grund av det anförda anser jag att målet bör tas upp till omedelbart avgörande av HD. Överröstad i detta avseende ansluter jag mig till majoriteten.

HD:s beslut meddelat: den 26 augusti 2008.

Mål nr: Ö 130-07.

Lagrum: 1 kap. 1 § och 11 kap. 1 § BrB, 11 kap. 2 § BrB i dess lydelse före den 1 juli 2005, 58 kap. 2 och 7 §§ RB.

Rättsfall: NJA 1986 s. 666.

Sökord: Resning; Oredlighet mot borgenärer
